

Рейчъл Поултън

Малка книга
за
ФИЛОСОФИЯТА

Превод от английски
Гергана Емилова

Преводът е направен по изданието
Rachel Poulton
THE LITTLE BOOK OF PHILOSOPHY

© Summersdale Publishers Ltd, 2019
Published by arrangement with Summersdale Publishers Ltd.
via Livia Stoia Literary Agency.
All rights reserved.
Cover image © Neoplantski/Shutterstock.com

Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Гергана Емилова, превод, 2023

ISBN 978-619-01-1276-1 (мека подвързия)

ISBN 978-619-01-1277-8 (твърда подвързия)

Съдържание

Въведение	5
Досократова философия	9
Тримата големи: Сократ, Платон и Аристотел	25
Източна философия	49
Древна философия	65
Философия на Средновековието и Ренесанса	83
Модерна философия	97
Политическа философия	111
Философията на XX в. и постмодернизъм	143
Философията днес	171
Пет философски въпроса	175
Допълнителна литература.....	185

Въведение

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ФИЛОСОФИЯТА?

Споменете ли за философия, образът, изникващ в съзнанието на повечето хора, обикновено е този на професори, които гледат дългите си бради, докато размишляват върху въпроси без отговор. Често тя се възприема като възвишена дисциплина, малко отживяла, скучна, сериозна и недостъпна. Но философията е просто стремеж към мъдрост и знания; самото ѝ име на старогръцки буквално означава „любов към мъдростта“. Целта ѝ е да задава и изследва големите житейски въпроси, за да ни помага да решаваме как е редно да постъпваме и как да водим добър живот. Философските търсения са подбудени от желанието да *проумяваме* нещата, а не само да знаем за тях; те са активни – ние се *занимаваме* с философия. А в свят на фалшиви новини и фалшиви „факти“ търсенето на истината е от първостепенна важност. Заниманията с философия ни учат, че механично то разглеждане на потоците съдържание в социалните медии и пасивното консумиране на информация не са решението. Вместо това би трябвало да задаваме въпроси и задълбочено да проучваме отговорите – да се

наслаждаваме на пътешествието толкова, колкото и на крайната цел.

Философите са дейни мислители. Те задават въпроси от хиляди години и чрез аргументи и разсъждения се стремят да стигнат до заключения, за които надеждата е, че ще доведат до по-голямо разбиране и яснота. Въпроси като: „Какъв е смисълът на живота?“, „Кой съм аз?“, „Свободен ли съм?“.

Предвид необятността на темата е невъзможно да се обхванат всички аспекти на философията, но настоящата книга има за цел да ви отведе на кратка обиколка през времето и мисълта, като се спре на най-значимите и интересни философи и техните идеи – идеи, оформили западната мисъл през последните 2000 години. Ще се отправим към Древна Гърция, родното място на западната философия, ще се запознаем накратко с източната философия, а след това ще преминем към епохите на Средновековието и Ренесанса. Разглеждането на модерната философия ще ни пренесе в ХХ в., а постмодерната философия ще завърши нашата разходка.

На пръв поглед философията може да ни се стори необозрима – безбрежно море от търсения и знания. Може да се философства на практика за всичко – образование, религия, наука, език, феминизъм – списъкът няма край. Но след като затворите и последната стра-

---

ница на тази книга, вече ще правите разлика между метафизиката и епистемологията, между политическата философия и етиката, както и между рационализма и емпиризма. Също така ще сте се сдобили и с основни познания за главните философски школи и най-бележитите им представители – отправна точка, от която ще можете да задълбочите разсъжденията и търсенията си в областите, които ви интересуват. Най-вече се надявам тази книга да запаля у вас неподозирано любопитство и любов към мъдростта.

Досократова философия

От хиляди години насам философите се опитват да намерят рационални и разумни отговори на големите житейски въпроси. Но кой поставя началото на тези търсения? За да си отговорим на този въпрос, трябва да се върнем повече от 2500 години назад, до около VI в.пр.Хр., до група мислители първопроходци, известни като досократиците (наричани така, защото живели преди титана на философията Сократ).

Сократ ще се вълнува от въпроса как трябва да живеем, но преди той да се появи на сцената, първите философи се съсредоточават върху материалната природа на нещата – от какво са направени Земята и пространството и каква е същинската природа на нещата? Без да се задоволяват с приетите по онова време митологични и свръхестествени обяснения, досократиците предпочитат да насочат вниманието си към това, което усещат и преживяват около себе си. Те първи започват да търсят рационални и логични обяснения на вселената, вместо да разчитат на метафоричните учения, възплътени в митовете и легендите за езическите богове.

Вместо това те смятат, че светът се управлява от правила – че е подреден и логичен и че може да бъде изучен и разбран. Всеки от тези ранни философски мислители има различни идеи, но четирите елемента – вода, въздух, огън и земя – заемат ключово място в теориите им, с които се опитват да обяснят защо нещата са такива, каквито са.

Талес (624–546 г.пр.Хр. – вж. стр. 12) се смята за първия философ; той е основател на Милетската школа. Живее на Средиземноморското крайбрежие, заобиколен от вода, затова е разбираемо, че според неговата теория в основата на всичко е водата. **Анаксимандър** (610–546 г.пр.Хр.), ученик на Талес, не може да си обясни как е възможно някои неща – като огъня например – да се състоят от вода. Той наблюдава четирите елемента и ги вижда като нестабилни и противоположни един на друг – та нали водата гаси огъня, тогава как някоя от тези природни стихии да е основата на всички неща? Вместо това той предполага, че вселената и всичко в нея (*космосът*) са се появили, когато са се отделили от „неопределеното“, или *апейрона*. Този *апейрон* не е субстанция; той е нещо тайнствено, вечно и безгранично. Анаксимандър вярва, че всичко е създадено от *апейрона* и когато бъде унищожено, ще се върне там.

Ученикът му **Анаксимен** (585–528 г.пр.Хр.) не е съгласен с метафизичните теории на Анаксимандр. Той наблюдава как въздухът се превръща в различни вещества – може да се сгъсти и да образува облак, да се сгъсти повече и да образува вода, още по-сгъстен да се превърне в земя, а сгъстен до крайност – в камък. В по-малко плътните си или разреждени форми въздухът може да бъде вятър или огън. Така Анаксимен стига до заключението, че въздухът е изначалният елемент във всички неща.

Макар и трите теории да звучат доста налудничаво предвид научните ни познания в наши дни, философските и научните търсения са започнали. Тези ранни мислители наблюдават заобикалящия ги свят, оспорват идеята, че светът и *космосът* са създадени от богове, и се опитват да обяснят сложността и изменчивостта на всичко, което виждат. Те се занимават с рационални търсения.

